

2. TOMBATOSSALS EN LA CORT DEL REI BARBUT

a molt de temps, hi havia un rei amb barba llarga fins als genolls, bigot arquejat, nas de picola i celles poblades. La seua aparença portava a engany i alguna vegada podia semblar bròfec. En realitat, però, era afectuós i de mànega ampla i mans foradades.

Tenia un palau al cim d'un tossalet, des d'on es dominava tot el regne: una planícia rodejada per la mar i les muntanyes, un clot d'exuberant vegetació, però totalment abandonat. Tot eren secallosos pinars, palmeres desllenguides, oliveres retorçudes, garroferes esmortides, argelagues, fenassos i piteres... De raboses i de llops, un estol, i de serps, ni que foren cabirons!

El rei Barbut era vidu, la muller s'havia mort d'un enfit de codonyat. Tenia dos fills i una filla. Un dia, amb veu emocionada, els va dir:

—El vostre pare es fa vell i les cames em fluixegen. Abans, el meu braç era de ferro, ara no arriba ni a llanderol. Ja és hora de fer-vos càrrec del regne. Per què no ho tireu a palletes i feu la repartida de les terres? Després que cadascú millore la seua part. A la palleta llarga li tocarà el rodal de la mar i a la curta, el de la muntanya.

I s'ho jugaren a palletes! Tahor,³ el major, guanyà l'horta. Casse,⁴ el menut, el secà. A continuació el rei Barbut, amb veu melosa, va dir a la seua filla que per a ella guardava un jove príncep i els millors consells.

Com millorar el regne? Els fills del rei no paraven de pegar-li voltes al cap... Havien sentit parlar de les proeses de Tombatossals i la seua colla i van decidir demanar-los ajut per a endreçar aquelles terres. Pensat i fet! Van enviar una descomunal carta d'invitació, de grandària proporcionada al nostre gegant, feta amb taulellets escaldats i transportats en xàvegues⁵ carregades al llom d'ases.

En rebre la carta, Tombatossals es va emocionar, i a l'instant va reunir la seua colla per dir-los:

–Ha arribat una lletra de convit del rei Barbut! Cagueme, lletrat, veges què diuen aquests taulells plens de lletres, ja saps que jo de llegimenta en sé poca cosa.

I Cagueme, calant-se les ulleres, va llegir:

«Al magnífic cavalleràs Tombatossals: Jo, el rei Barbut, vos convida a la meua cort on hi ha faenes que només hòmens com vós podeu fer. I no vos oblideu de portar els companys de la colla».

---

3. El fill major del rei Barbut. El nom es forma de la paraula *horta*, llegida a l'inrevés.

4. El fill menut del rei Barbut. El nom es forma de la paraula *secà*, llegida a l'inrevés i afegint una *essa*.

5. Xarxa de corda, de malla molt ampla i quadrada, que serveix per transportar gran quantitat de palla en un carro o a esquena d'un animal.

–Això quina llengua és? –digué Bufanúvols

–Valencià del bo, del que es guarda en conserva com les llonganisses del *frito*⁶ per a dia de batuda –afirmà Cagueme.

–Al rei Barbut –digué Tombatossals–, alguna ceba li courà quan ens crida! Abans que trenque el dia hem d'estar llevats, llavats i amanits.

Quan les estrelles s'amagaven escarotades pel sol, la colla ja estava acomodada damunt del tossal de la Galera. Aquell carro tan particular, portava al davant dos núvols ben unflats que feien de cavalls. Bufanúvols no deixava de bufar. El tossal volava com els ocells i Cagueme, espantat, s'amagava per on podia.

En arribar al palau del rei Barbut, Tombatossals va ordenar que s'anunciara la seua presència. Bufanúvols va ser l'encarregat, i arrimant la boca al forat del pany de la porta, tan fort va pegar el bufit, que de dins van respondre amb esternuts. Quan van obrir el portaló, Tombatossals va travessar la porta tot acurrucat i a continuació la colla el va seguir.

Enmig del jardí esperaven el rei, els seus fills i la cort sencera.

–Sigueu ben aplegats a la cort del rei Barbut, esforços barons, i al capdavant de tots, vós, capitost forçut. I ara, digueu el vostre sentir –va demanar el rei.

---

6. El *frito* és un guisat d'aliments fregits que es tanquen en una gerra per a conservar-los molt de temps sense que es facen malbé.

–Senyor rei, maneu-nos el que desitgeu, els meus punys són vostres –contestà Tombatossals.

–Jo soc Arrancapins, i per grossa que siga una soca, per a mi és com la senzilla botja.⁷

–Soc Bufanúvols, quan tinga basca avise'm.

–Senyor rei, jo estic aquí, tiroriro-tirorí... Jo soc Cagueme, faig el que puc.

Fetes les presentacions, Bufanúvols va preguntar on era la infantona de cabellera rossa.

–La infanta és a la seua cambra, enllestint una carta d'amor per al seu estimat príncep Garxolí del Senillar –va contestar el seu pare, el rei.

I, sense pensar-s'ho, els comboiants membres de la colla començaren a cantar:

Dalt d'un pi
hi ha un molí,
que replica
el tamborí.
Va a la una,
va a les dues,
va a les tres,
va a les nou...
Herba seca
per al bou.
El bou i la vaca

---

7. Terme que s'aplica a qualsevol mata o arbust xicotet i redó. Antigament la botja s'aprofitava per a fer graneres.

roseguen l'estaca,
i el pare Vicari
s'ha comprat
un reliquiari;
de que sí,
de que no.
De Vicent
del guitarró.
Vicent, Vicent,
els bous se'n van
a la font de Periquet.
Matarem un pardalet;
si és d'or, o si és d'argent,
que isca la infanta *de repent...*

D'un rebot va aparéixer la infanta, i en veure Tombatosals, se li feu un nuc a la gola i intenta recular.

—No vos esglaieu, infanta, que no soc pollós ni fermater. Esbargiu la por i acosteu-vos al vostre humil servidor Tombatossals.

No era d'estranyar la prevenció primerenca de la infanta, perquè la fatxa del galifant era per a impactar... Anava vestit amb jupetí de pells d'ossos, faixa roja de llana, sarró de pells de llebres amb botons de telles de riu, camatges de pells de llops i sabatots de suro d'Eslida.⁸ En

---

8. Poble de la comarca de la Plana Baixa, situat a la serra d'Espadà i conegut per donar bones alzines sureres i per la indústria del suro.

la mà portava un gran capell cendros de cuir d'elefant, amb una flor de carabassera cosida. I, a més a més, duia una cinta amb lletres brodades que deia: «Bon pit, bon cànem».

Amb el rei pagat i complit, i tots més assossegats i contents, el monarca va començar el seu discurs:

—Salut per a tots i Déu ens la guardi. És desig d'aquesta corona que el nostre terme torne a ser bell i exuberant: ple de flors i de fruits, tot sembrat, sense cap fera, amb aigua abundosa i sense un bri de malesa...

—Perdoneu si vos passe al davant, però tot això i més es farà. Aquests terrenys secs i pelats, horta rica i esplèndida es tornarà... —va replicar Tombatossals.

—Senyor rei, em sembla que vos agradaria veureu-ho tot plantat d'albercocs i tarongetes i sense cap margalló —va comentar amb ironia Cagueme.

—Però, els margallons no els arrabassarem tots... Així en quedaran alguns per fer graneres —puntualitzà Bufanúvols

Tombatossals, un poc avergonyit pels comentaris dels seus companys, va continuar amb el cerimoniós parlament afirmant que aquell terme seria l'enveja de tots. La infantona estava captivada i Tombatossals que la va guipar li va dir:

—Ja veig que vos interessin molt els meus propòsits, i per això vos ho contaré amb tots els detalls. Arrancapins arrancarà de soca els arbres que no aprofiten. Cagueme, encendrà brosses i maleses... i amb el fum i l'olor a socarrim fugiran les serps i els llops. Quan tot s'aclarisca, jo, el vostre humil

Tombatossals, remouré terres i roques, obriré clots i alinearé les séquies que portaran l'aigua d'eixe riu que ara es perd a la mar. Amb les aigües sobrants faré un estany perquè tots els ocells aniuen i puga haver-hi cacera per tothom... Ja veureu...! Ja veureu...!

—El rodal del costat de la mar, el que li ha tocat a Tahor, semblarà un jardí. El vostre fill major, ben content es quedarà!

El gegant s'havia llançat i res no l'aturava contant com seria de meravellós el nou regne:

—El terreny de secà del vostre fill segon no rebrà les aigües d'aquest riu, però no patiu... Darrere d'aquells tossals de ponent, hi ha una rambla que poques vegades va plena. Bufanúvols no deixarà de bufar i armar tronades i fortes pluges que l'ompliran a vessar. Jo li travessaré un tossal que empantanarà l'aigua tot l'any, i així es podrà gastar als eixuts i calorosos estius. El vostre terme, príncep Casse, també tindrà aigua per a remullar les terres i serà tan ric i bell com el del vostre germà.

El nostre heroi tenia explicacions per a tots:

—I vós, excels sobirà, des d'aquest tossal podreu admirar el mantell de verdor que arribarà fins a la mar. Un dia assenyalat al calendari, sentireu la necessitat de baixar al pla i quedar-vos-hi a viure. Des d'eixe dia, tots els anys, els vostres descendents visitaran en peregrinació divertida i emocionada aquest paratge de roques, que sempre serà el record dels seus orígens.

Tombatossals, però, no era home orgullós i per això afirmava amb rotunditat:

—I vull que sapieu que la força me la tramet Déu, res de vanitat meua, no vull ser com la canya caiguda del conte. Jo preferisc ser com la canya del voladoret!⁹

Tot el món escoltava el somiador Tombatossals. El rei Barbut estava emocionat, els fills encisats escoltaven i la infanta pregava a Tombatossals que explicara la contalla del voladoret. I el nostre gegant, així ho va fer:

«En una nit freda i gelada d'hivern, un tros de canya, entremesclada amb punxosa remulla,¹⁰ romania al costat de la llar preparada per ser llançada al foc. Dalt, a la post de la mateixa llar, hi havia una altra canyeta amb voladoret a la punta. La primera canya mirava fixament l'altiu voladoret i no deixava de pensar en el final que li esperava. Per fi es va decidir i li va dir:

—Allibera'm tu, canyeta de voladoret! Jo soc molt de plànyer! Escolta, escolta el que et contaré de la meua vida i sabràs de tota l'angoixa que tinc.

I la canya va començar a narrar totes les desventures que havia patit al llarg de la seua existència:

—«A voreta séquia vaig nàixer, creixent amb l'ajut dels raigs del sol, els seus ventijolets i el remoreig de l'aigua que per davall corria. Estava molt pagada amb el focall de verdes i vistoses fulles que enaltien la meua bellesa. Un dia,

---

9. Joguet fet de paper de colors diversos i de canyes i que gira amb el vent. Molinet de vent.

10. Branques mitjanes i petites que cauen a terra quan es tallen els tarongers. Es diu «anar a fer remulla», quan es va a l'hort de tarongers a recollir totes eixes branquetes caigudes.

però, un corbellot em va tallar arran de terra i aviat va desaparèixer tot el meu plumall, després em van pelar i retallar per a portar-me a les festes del poble veí. Quan va arribar el dia de la festa grossa, amb moltes altres canyes germanes em vaig passejar en romeria pels camins del terme. Enmig de la música i dels vítols, jo em creia la canya més important del món. A la nit, amb les primeres ombres, mamprenguérem el camí de retorn envoltades de petites lluminàries. Ara m'adone que eren les llumenetes del soterrar del meu orgull i de la meua extrema supèrbia.»

Tots els presents escoltaven encisats el galifant de Tombatossals, que continuava fent parlar la canya festívola:

—«Els vítols que m'ensordien, el dia de la festa, van ser substituïts per la foscor i les teranyines. Vaig passar a viure a casa d'un cansalader. M'havien convertit en una canya per a penjar botifarres i llonganisses. Sempre empudegada i sanguinada estava! Doblegada i asclada pel pes de l'embotit, al fem em van tirar, però una àvia em va arreplegar i en granera em va convertir. Ara, sempre anava precedida de brutícia! Amb el pas del temps, ni per agranar ja em volien. En maleïda hora, un ferro ardent i rogíssim, em va travessar penetrant en el meu interior i en el meu orgull. En canut de colar¹¹ em convertiren. Abrandada pel lleixiu, vaig acabar tota badada i inservible enmig del camí. Els carros em xafaven quan passaven pel carrer, fins que la dona que en aquesta casa viu em va arreplegar. Oh canyeta de voladoret!,

---

11. Tros de canya perforada, utilitzada antigament, per on s'escolava el lleixiu quan es feia la neteja de la roba.

ací em tens per ser convertida en cendra, pols, res... No em podries deslliurar tu? Germana teua soc i en el mateix canyar creixíem...

I la canyeta de voladoret, que atenta havia escoltat, ara li contestava:

—«Sí, sí, al mateix canyar... però mentre tu creixies, a mi m'atropellaves amb orgull i supèrbia. De mi et vas oblidar! Poc crescuda i tota sola em vas deixar, fins que uns infants em convertiren en canya de catxerulo. Si m'hagueres vist volar! Un dia, tan amunt ho feia, que un remolí de vent amb força em va tombar a terra, i amb el catxerulo mig desfet, allí ens van abandonar a mi i a les meues germanes. Finalment, una bona mare, l'ama d'aquesta casa, em va arreplegar per al seu fill que sempre estava malaltús. Amb un plomell de papers de colors variats, vistós i bellugadís, la testa em va adornar. Ja era un voladoret...!».

La infanta no va poder contindre la seua alegria i va esclatar dient:

—Un voladoret, un voladoret!

Però Tombatossals mamprenia el fil de la narració on havia estat tallada, en boca de la canyeta:

—«Jo també gaudia de fer tan de bé, de ser tan profitosa. Quan estava a les tendres mans del fillet d'aquella bona dona, sempre el feia riure. Jo, voladoret, amainava la pobresa i tristor de la casa, era el fidel amic de l'infant malaltús i secallut...».

Dues llàgrimes com a cigrons davallaven per la bonica fisonomia de la infanta. Ningú no gosava piular!, Tombatossals continuava parlant en nom de la canyeta protagonista:

«Una nit, quan la mareta el seu fillet tenia al braç, l'àngel de la guarda li aclucà els ulls a l'infant. Aleshores, tot el dolor i tot el sentiment de la mare, va esclafir en doloroses llàgrimes, mentre m'arrancava de les blanques i gelades manetes del xiquet.

—Romanços, romanços, tard o prompte tu també aniràs al foc —va replicar plena d'enveja l'altra canya.

—Mai, jo soc el record viu del fillet desaparegut. El record d'un fill mai no es crema! Quan la meua ama morirà seré canyeta, hui per hui soc un record estimat, soc el voladoret del fill de la mareta...».

I amb el final de la història, Tombatossals va sentenciar:

—Veu la vostra senyoria, com res som? Veu on van a parar totes les vanitats? Quina satisfacció escampar el bé pertot arreu!

Els presents s'havien emocionat! El rei Barbut va abraçar Tombatossals, i li va pegar un bes al bascoll, entusiasmat pels agradables moments passats oint la història de la canyeta del voladoret.

—Senyor rei, ja està dit, el vostre regne corre del meu compte. En la terra no hi haurà rodal ni més bell, ni més assolellat, ni més deliciós. Permeteu ara que no ajornem més la nostra eixida. Isquem, isquem cap a fora... —va rematar el gegant.

Una vegada a l'altra banda de la tanca del castell, Tombatossals no parava de sospirar i de llençar besos a l'aire amb la mà, tots ells en direcció a la mar. El nostre gegant estava enamorat!

—De qui? Digues, digues... —preguntava la infanta a Cagueme.

—De la subtil i perillosa Sirena de la Mar, d'eixa lluenta i escatosa Sirena, mig peix i mig dona, que l'ha capficat i el té ben alelat. Tombatossals, senyora, és de cor tendre i sucós com una pera tendral —afirmava el temoruc de Cagueme.

Amb tota la colla damunt del tossal de la Galera, el nostre heroi va fer el darrer comiat cridant ben fort: «Visca la cort del rei Barbut!». Llavors, el tossal que feia de carro arrancà la moguda, i volava amb tanta rapidesa que feia brunyir l'aire amb horrorós sarrabastall.

A poc a poc, tots es van retirar. Tots, menys la infanta, que es va quedar pensarosa mirant i mirant a la llunyania. Després va pegar uns passos, va tallar unes branquetes de romer i unes floretes blaves... i les va aspirar fortament... No hi havia dubte, Tombatossals s'havia embutxacat a tots, i sobretot, a la senzilleta filla del rei Barbut.

